

POSTANOWIENIE

Dnia 24 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Bojańczyk

w sprawie **M. U.**,
oskarżonego z art. 258 § 2 k.k. i in.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej
na posiedzeniu bez udziału stron w dniu 24 stycznia 2025 r.
wniosku obrońcy oskarżonego o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Ryszarda Witkowskiego od udziału w sprawie o sygn. akt II KO 163/23
na podstawie art. 41 § 1 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:
wniosku nie uwzględnić.

UZASADNIENIE

W dniu 11 stycznia 2024 r. obrońca oskarżonego M. U. – adw. K. W. wystąpiła do Sądu Najwyższego z wnioskiem o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Ryszarda Witkowskiego od rozpoznania sprawy o sygn. akt II KO 163/23 na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

W uzasadnieniu wniosku wskazała, iż postanowieniem z dnia 17 listopada 2023 r. w sprawie o sygn. akt VIII AKo 32/23 Sąd Apelacyjny w Warszawie w składzie sędzia SA X. Y. nie uwzględnił wniosku obrońcy oskarżonego M. U. o wyłączenie sędziego SA X.1 Y.1 od udziału w sprawie o sygn. akt VIII AKa 250/23 (poprzednia sygnatura II AKa 268/23) bowiem oprócz krytycznego stanowiska

oskarżonego względem procedury nominacyjnej prowadzonej przez Krajową Radę Sądownictwa w jej kształcie ustanowionym ustawą z 8 grudnia 2017 r., brak było jakichkolwiek merytorycznych uwag wobec sędziego X.1 Y.1, które mogłyby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego przy rozpoznawaniu sprawy. Podniosła też, że pismem z dnia 28 listopada 2023 r. obrońca zwrócił się do Sądu Apelacyjnego w Warszawie z wnioskiem o wznowienie postępowania z urzędu w sprawie o sygn. akt VIII AKo 32/23 z powodu zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej, tj. art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wobec zasiadania w składzie Sądu Apelacyjnego w Warszawie sędziego powołanego na stanowisko w wyniku rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. – sędziego SA X. Y., a następnie zawiadomieniem z dnia 19 grudnia 2023 r. oskarżony został poinformowany o składzie Sądu Najwyższego w ww. sprawie, do której rozpoznania wyznaczony został sędzia SN Ryszard Witkowski. Podkreśliła, że sędzia SN Ryszard Witkowski został powołany na stanowisko sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na mocy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, w związku z czym, rozpoznając wniosek oskarżonego – sygnalizację podstaw wznowienia postępowania z urzędu właśnie z powodu zaistnienia bezwzględnej przyczyny, tj. art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. orzekać będzie niejako we własnej sprawie i wypowiadać się o własnym statusie jako sędziego, wbrew zasadzie *nemo iudex in causa sua*. Z tej przyczyny jeszcze przed wydaniem orzeczenia, strony postępowania mogłyby pozostawać w uzasadnionym przekonaniu co do braku bezstronnego rozpoznania sprawy przez sąd, zaznaczając, że podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w sprawie m. in. oskarżonego M. U. o sygn. akt II KK 261/21 orzekając o zasadności wniosku obrońcy w zakresie wyłączenia sędziego SN Małgorzaty Bednarek od udziału w sprawie na podstawie art. 40 § 1 pkt 6 i 7 k.p.k. w zw. z art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 i 4 k.p.k. oraz art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Ponadto obrońca podniosła, że w sprawie o sygn. akt II K 206/21 Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 19 października 2022 r. orzekł, że sędzia SN Ryszard Witkowski zostanie wyłączony na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. uzasadniając to rozstrzygnięcie w ten sposób, że „[w] czasie orzekania w Izbie

Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego sędzia Ryszard Witkowski okazywał lekceważenie wiążącego polskie sądy orzecznictwa europejskiego, tym samym podtrzymując narrację prowadzoną przez władzę wykonawczą". Fakt ten, w powiązaniu z nominowaniem sędziego w wadliwej procedurze doprowadził obrońcę do uznania sędziego za podlegającego wyłączeniu.

W dalszej części uzasadnienia wniosku obrońca przywołała (skopiowała) dwa fragmenty (akapity) uzasadnienia wniosku o wznowienie postępowania (s. 2 i 3), potraktowanego ostatecznie jako sygnalizacja podstaw wznowienia postępowania z urzędu w sprawie Sądu Apelacyjnego w Warszawie o sygn. akt VIII AKo 32/23 (zob. zarządzenie Przewodniczącego Wydziału II Izby Karnej Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2023 r. k. 3) (k. 22-23).

W dniu 18 stycznia 2024 r. wniosek ten został zarejestrowany w tzw. kontrolce rozstrzygnięć incydentalnych (*KRI*) pod numerem 345 i jako takiemu nadano mu dalszy bieg (k. 27).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek okazał się niezasadny i nie zasługiwał na uwzględnienie.

Na wstępie należało przypomnieć, że w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego "[...] zgodnie z treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U2/20, który w myśl art. 190 ust. 1 Konstytucji RP ma moc powszechnie obowiązującą, uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I–4110–1/20, nie wiąże formalnie sędziów Sądu Najwyższego, natomiast zawarte w niej myśli mogą być wykorzystywane w praktyce orzeczniczej w granicach normalnych sposobów wykładni prawa" (tak, m. in., postanowienia SN z dnia 3 listopada 2021 r., sygn. IV KO 86/21 czy 28 lutego 2023 r., sygn. III KK 23/23, 7 grudnia 2023 r., sygn. I KK 162/23; 7 marca 2024 r., sygn. III KK 508/23).

Sąd Najwyższy nie podziela poglądu — forsowanego we wniosku o wyłączenie — jakoby za bezwzględną przyczynę odwoławczą wskazaną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. można uznać okoliczności wskazane w powołanej powyżej uchwale. W tym zakresie wystarczające jest odesłanie do uzasadnień postanowień Sądu Najwyższego w których w sposób znacznie szerszy przedstawiono argumentację

przemawiającą z tym, że okoliczności, o których traktuje uchwała sygn. akt BSA I–4110–1/20 mogą być oceniane jedynie w pryzmacie tzw. względnych powodów odwoławczych, tj. z punktu widzenia regulacji określonej w art. 438 pkt 2 k.p.k. Innymi słowy potencjalne naruszenie standardu rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd w związku z powołaniem sędziego (w tym sędziego Sądu Najwyższego) przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3) w konkretnej sprawie winno i może być rozpatrywane wyłącznie w kategoriach obrazy przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia (względna przyczyna odwoławcza), co zostało szczegółowo uzasadnione m. in. w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2022 r., sygn. akt V KK 660/21 oraz z dnia 30 listopada 2022 r., sygn. akt II KK 468/21. (Zresztą żadnych takich okoliczności we wniosku o wyłączenie się nie artykułuje, abstrahując w tym miejscu od tego, że ewentualne uchybienia oceniane w pryzmacie przy art. 438 pkt 2 k.p.k. nie mogą być podstawą formułowania wniosku o wyłączenie sędziego.)

Przechodząc zaś obecnie do oceny wniosku o wyłączenie sędziego SN Ryszarda Witkowskiego, złożonego przez obrońcę oskarżonego M. U. , należy powiedzieć, co następuje. Zgodnie z art. 41 § 1 k.p.k. sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. Chodzi tutaj o takie układy faktyczne, w których określone zachowanie sędziego (albo określona sytuacja, w której znajduje się dany sędzia) w prowadzonym przez niego postępowaniu bądź też w życiu prywatnym rodzi obiektywnie uzasadnioną wątpliwość do jego bezstronności, bowiem rzutuje na określony stosunek sędziego do stron lub sprawy będącej przedmiotem rozstrzygnięcia w danym postępowaniu (albo nawet ujawnia określony stosunek sędziego do stron lub sprawy będącej przedmiotem rozpoznania).

Wykładnia art. 41 § 1 k.p.k. prowadzi do wniosku, że dyspozycja tego przepisu — wbrew temu, co się bez wskazania na jakiekolwiek przekonywające argumenty przyjmuje w orzeczeniach Sądu Najwyższego (por. przykładowo tylko

postanowienia z: 26 października 2022 r., sygn. V KK 413/20; 1 lutego 2023 r., sygn. V KK 413/20; 17 października 2023 r., sygn. IV KK 279/23; 7 grudnia 2023 r., sygn. IV KK 279/23; 20 lutego 2024 r., sygn. V KK 266/23; 4 kwietnia 2024 r., sygn. V KK 193/23 czy 20 maja 2024 r., sygn. III KK 168/24; niektóre z rozstrzygnięć Sądu Najwyższego o wyłączeniu sędziów Sądu Najwyższego od rozpoznania sprawy poszły wręcz tak daleko, że w istocie w ogóle w sposób "materialny" nie nawiązywały do okoliczności stypizowanych w art. 41 § 1 k.p.k., tak np. postanowienie SN z dnia 11 kwietnia 2024 r., sygn. I KK 385/23, w którym całkowicie instrumentalnie i w oderwaniu od art. 41 § 1 k.p.k. przyjęto, że cyt.: "[j]edyną możliwością usunięcia uzasadnionych wątpliwości natury konwencyjnej i konstytucyjnej, jak również zapewnienia stronie postępowania składu Sądu Najwyższego, w którym nie uczestniczy sędzia, wobec którego w orzecznictwie Sądu Najwyższego, Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka formułowane są rzeczowe, silnie uzasadnione zastrzeżenia odnoszące się do udziału w procedurze nominacyjnej niespełniającej wymogów obiektywizmu i niezależności od władzy wykonawczej i ustawodawczej, było zatem uwzględnienie wniosku i wyłączenie Sędzi[ego] SN Adama Rocha od rozpoznania kasacji"; podobnie postanowienie SN z dnia 23 listopada 2022 r., sygn. III KK 339/22) upatrujących podstawę wyłączenia sędziów powołanych przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw w konstrukcji „braku instytucjonalnej bezstronności”, a zatem na figurze prawnej nieznanej ustawie postępowania karnego — nie obejmuje tych sytuacji, w których wątpliwości podnoszone przez stronę nie mają charakteru ściśle wiążącego się z istotą sprawy, tj. gdy nie odnoszą się do konkretnych elementów sprawy (tj. zaszłości natury faktycznej, przebiegu procesowego sprawy itp.), stanowiąc jedynie wypadkową krytycznej oceny przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań legislacyjnych czy podzielenia poglądu, że określone rozwiązania normatywne nie dają — w przekonaniu uczestnika postępowania — gwarancji bezstronnego rozpoznania sprawy.

Należy podzielić wyrażone w orzecznictwie Sądu Najwyższego trafne zapatrywanie, że w "regulacji z art. 41 § 1 k.p.k. chodzi o okoliczności natury faktycznej, względnie zdarzenia procesowe, które mogłyby uzasadniać wątpliwości co do obiektywnego rozstrzygnięcia sprawy przez konkretnego sędziego. Do okoliczności takich nie należą natomiast rozwiązania legislacyjne dotyczące ustroju sądownictwa" (postanowienie SN z dnia 22 listopada 2023 r., sygn. II KK 7/23).

Trzeba także wskazać na to, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 marca 2020 r., sygn. P 22/19 (Dz.U. poz. 413) art. 41 § 1 k.p.k. w związku z art. 42 § 1 k.p.k. w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa jest niezgodny z art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wniosku o wyłączenie sędziego opartego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. nie można osnuć na okoliczności nawiązującej do powołania sędziego w trybie, w którym jego kandydatura była opiniowana przez Krajową Radę Sądownictwa powołaną na zasadach określonych w art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa.

Zatem kwestie ustrojowe (normatywne) związane z trybem powoływania sędziów (a mówiąc precyzyjniej: określone unormowania ustawowe regulujące ustrój wymiaru sprawiedliwości w zakresie szeroko rozumianego trybu i zasad powoływania sędziów) nie mogą stanowić podstawy wniosku o wyłączenie sędziego. Wnioski składane na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. mogą bowiem dotyczyć li tylko określonych kwestii faktycznych, nie zaś prawnych (prawno-ustrojowych). Szerzej zagadnienie to zostało rozwinięte m. in. w postanowieniu SN z dnia 21 czerwca 2023 r., sygn. IV KK 460/19, w którym wyrażono zasługujący na akceptację pogląd, że "prawo i obowiązek orzekania sędziego obejmuje każdą kwestię natury prawnej i z powodu takiej kwestii, która byłaby przedmiotem orzekania, nie sposób skutecznie żądać wyłączenia sędziego. Przeciwnie stanowisko prowadzi *ad absurdum*, gdyż oczywiste jest, że przedmiotem określonego wniosku mogłaby być kwestia ustrojowa dotycząca każdego sędziego, niezależnie od czasu i trybu powołania. W takiej sytuacji [...] nie istniałby sąd, który

mógłby kwestię tę skutecznie rozważyć i rozstrzygnąć. Z tego względu treścią art. 41 § 1 k.p.k. objęte są jedynie okoliczności natury faktycznej" (analogicznie: postanowienie SN z dnia 22 listopada 2023 r., sygn. II KK 7/23).

We wniosku, który został oparty wyraźnie na art. 41 § 1 k.p.k., błędnie nawiązano do konstrukcji *nemo iudex in causa sua* (zdaniem jego autorki: "[sędzia] orzekać będzie niejako we własne sprawie i wypowiadać się o własnym statusie jako sędziego, wbrew zasadzie *nemo iudex* [...]"), a zatem przesłanki wyłączenia zaliczonej do konstrukcji *iudex inhabilis* (art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k.). Pomędzy podstawami wyłączenia sędziego skodyfikowanymi w tych przepisach zachodzi relacja procesowej rozłączności w tym sensie, że podstawa określona w art. 41 § 1 k.p.k. nie obejmuje układów, o których mowa w art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. A zatem do wyłączenia sędziego z uwagi na istnienie podstawy *nemo iudex in causa sua* może dojść tylko na podstawie art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. w związku z istnieniem określonego stosunku pomiędzy sędzią a sprawę (sprawa dotyczy tego sędziego bezpośrednio). Sprawa, której dotyczy wniosek o wznowienie postępowania (zakończona prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 17 listopada 2023 r., sygn. VIII AKo 32/23 o nieuwzględnieniu wniosku o wyłączenie sędziego od udziału w sprawie sygn. II AKa 268/23) niewątpliwie nie dotyczy SSN Ryszarda Witkowskiego bezpośrednio, zatem nie aktualizuje się przesłanka z art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k.

Wobec tego, że wniosek o wyłączenie został osnuty wyłącznie na krytyce ustrojowych rozwiązań prawnych dotyczących trybu powoływania sędziów przyjętych przez ustawodawcę, nie mógł on zostać uwzględniony.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.

[J.J.]

[r.g.]

